Eduskunnan lakivaliokunnalle
LaV@eduskunta.fi

Eduskunnan lakivaliokunnan asiantuntijapyyntö

HE 127/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 25 luvun muuttamisesta ja eräiksi muiksi laeiksi

Asiantuntijakuuleminen Tiistai 8.9.2026 klo 10.00 Teams

Asiantuntija Käräjätuomari Petteri Plosila, petteri.plosila@oikeus.fi, puh. 029 56 44419

Helsingin käräjäoikeuden lausunto

Yleistä

Helsingin käräjäoikeus pitää hallituksen esityksen tavoitteita ja ehdotettuja muutoksia lähtökohtaisesti perusteltuina.

Käräjäoikeus toteaa, että esityksen valmistelussa on lausuntokierroksella saadun palautteen johdosta täsmennetty erityisesti ehdotettua uutta ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöä koskevaa kriminalisointia. Ehdotettua tahallisuusvaatimusta on muutettu siten, että tekijältä edellytetään tietoa teon kohteen asemasta ihmiskaupparikoksen uhrina. Lisäksi säännöksen suhdetta muihin rikossäännöksiin ja rikosoikeudellista laillisuusperiaatetta koskevia perusteluja on täydennetty.

Käräjäoikeus pitää näitä muutoksia perusteltuina. Erityisesti tahallisuusvaatimuksen korottaminen tiedon tasolle selkeyttää rangaistusvastuun edellytyksiä ja rajaa säännöksen soveltamisalaa verrattuna työryhmän mietinnössä ehdotettuun sääntelyyn.

Ihmiskauppasäännöksen (RL 25:3) täydentäminen koskien teon tarkoituksia (sijaissynnyttäjäksi saattaminen)

Käräjäoikeus toteaa, että lausuntopalautteessa esitettiin sijaissynnyttäjäksi saattamisen lisäksi harkittavaksi myös laittoman adoption hyväksikäyttöä koskevan teon tarkoituksen nimenomaista

lisäämistä säännökseen. Esityksessä päädyttiin kuitenkin rajaamaan muutokset direktiivin täytäntöönpanon kannalta välttämättömiin muutoksiin, eikä laittoman adoption hyväksikäyttöä koskevaa lisäystä pidetty tarpeellisena voimassa olevan sääntelyn ja sen tulkintaa koskevien perustelujen perusteella. Käräjäoikeus pitää ehdotettua muutosta sisällöllisesti selkeänä ja perusteltuna.

Ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö

Käräjäoikeus pitää ehdotettua uutta kriminalisointia lähtökohtaisesti perusteltuna.

Lausuntokierroksella esitettiin useita huomioita erityisesti ehdotetun kriminalisoinnin soveltamisalan laajuudesta, täsmällisyydestä ja tahallisuusvaatimuksesta. Hallituksen esityksessä ehdotettua sääntelyä on tältä osin muutettu siten, että rikosvastuu edellyttää tekijän tietoa siitä, että palvelun suorittaja on ihmiskaupparikoksen uhri. Käräjäoikeus pitää muutosta perusteltuna, sillä se selkeyttää tunnusmerkistöä ja vähentää epävarmuutta siitä, millaisissa tilanteissa palvelun käyttäjä voi joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen.

Tahallisuuden näyttämiseen voi tästä huolimatta liittyä käytännössä vaativia kysymyksiä. Säännöksen soveltamisessa voi olla tarpeen arvioida esimerkiksi sitä, millä tavoin ja missä vaiheessa tekijän tieto henkilön asemasta ihmiskaupparikoksen uhrina on syntynyt. Käräjäoikeus pitää tämän vuoksi tärkeänä, että säännöskohtaisissa perusteluissa annetaan riittävän konkreettisia lähtökohtia tunnusmerkistön ja erityisesti tietoisuutta koskevan edellytyksen arviointiin.

Käräjäoikeus toteaa lisäksi, että lausuntopalautteen johdosta uuden rikoksen suhdetta rikoslain 20 luvun 8 ja 9 §:ssä tarkoitettuihin rikoksiin on täsmennetty hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa. Käräjäoikeus pitää tätä tarpeellisena, koska säännösten soveltamisalat voivat ainakin osittain tulla samoissa asiayhteyksissä arvioitaviksi. Säännösten välisen suhteen ja lainkonkurrenssia koskevien lähtökohtien tulee olla lain soveltajan kannalta riittävän selkeitä.

Käräjäoikeus pitää myös perusteltuna ehdotetun rikoksen enimmäisrangaistuksen korottamista kahteen vuoteen vankeutta.

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Käräjäoikeudella ei ole huomautettavaa ehdotuksesta lisätä uusi ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöä koskeva rikos oikeushenkilön rangaistusvastuun soveltamisalaan.

Pakkokeino- ja poliisilakiin ehdotettavat muutokset

Käräjäoikeus toteaa, että työryhmän mietinnössä ehdotettuja televalvontaa koskevia toimivaltuuksia on jatkovalmistelussa arvioitu uudelleen. Kun uuden rikoksen enimmäisrangaistukseksi ehdotetaan kahta vuotta vankeutta, erillinen ehdotus rikoksen säätämisestä

perusterikokseksi televalvonnalle teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella on poistettu.

Käräjäoikeus pitää muutosta johdonmukaisena suhteessa pakkokeinolain yleisiin televalvontaa koskeviin edellytyksiin.

Käräjäoikeus toteaa lisäksi, että lausuntopalautteen perusteella ehdotettujen pakkokeino- ja poliisilain muutosten perusteluja on täydennetty erityisesti suhteellisuusperiaatteen ja perusoikeuksien rajoittamisen edellytysten osalta. Käräjäoikeus pitää perustelujen täsmentämistä aiheellisena.

Ottaen huomioon ehdotettavan uuden kriminalisoinnin luonne ja ehdotettujen toimivaltuuksien merkitys rikoksen selvittämisessä käräjäoikeus pitää perusteltuna, että ihmiskaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöä koskeva rikos kuuluu pakkokeinolain 10 luvun mukaisen televalvonnan ja peitellyn tiedonhankinnan perusterikosten piiriin. Tällaiselle sääntelylle voidaan katsoa olevan perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät perusteet, ja toimivaltuuksien voidaan katsoa olevan painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimia ja suhteellisuusvaatimuksen mukaisia.

Käräjäoikeus pitää vastaavin perustein perusteltuna myös sitä, että poliisilain 5 luvun mukaisia televalvontaa ja peiteltyä tiedonhankintaa koskevia toimivaltuuksia voidaan käyttää ehdotetun uuden rikoksen selvittämisessä. Rikoksen luonne, sen kohteena olevien henkilöiden erityinen haavoittuva asema sekä rikoksen selvittämisen erityiset vaikeudet puoltavat sitä, että poliisin tiedonhankintakeinot ovat käytettävissä myös tämän rikoksen selvittämisessä.

Käräjäoikeus pitää kuitenkin tärkeänä, että toimivaltuuksien käytön edellytykset säädetään täsmällisesti ja tarkkarajaisesti ja että sääntelyssä säilytetään selkeä yhteys rikoksen vakavuuteen ja toimivaltuuden käyttämisen välttämättömyyteen. Salaisia pakkokeinoja koskevassa asiassa tuomioistuimen tulee voida arvioida toimivaltuuden käytön edellytysten täyttyminen ennakollisesti ja konkreettisesti. Tämän vuoksi erityisesti uuden rikoksen tunnusmerkistön ja tekijän tietoisuutta koskevan edellytyksen tulee olla riittävän selkeästi määritelty ja perusteltu. Tämä on tärkeää myös toimivaltuuden käytön välttämättömyyden ja suhteellisuuden arvioinnin kannalta.

Oikeudenkäymiskaareen ja esitutkintalakiin ehdotettavat muutokset

Käräjäoikeus pitää lähtökohtaisesti perusteltuina ehdotettuja muutoksia, jotka koskevat asianomistajan esitutkintakertomuksen tallentamista ja tallenteen käyttämistä todisteena oikeudenkäynnissä. Muutoksilla voidaan vähentää erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien asianomistajien tarvetta kertoa tapahtumista uudelleen oikeudenkäynnissä. Perustuslakivaliokunnan ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön perusteella tällainen sääntely on hyväksyttävää uhrin suojelemiseen liittyvillä perusteilla.

Käräjäoikeus pitää kuitenkin tärkeänä, että sääntelyssä ja sen soveltamisessa huolehditaan asianmukaisesti vastaajan oikeudesta esittää asianomistajalle kysymyksiä. Käytännön kannalta olennaista on erityisesti se, että vastakuulusteluoikeuden toteutumiseen liittyvät tilanteet ja tallenteen käyttöä koskevat edellytykset ovat lain soveltajan kannalta riittävän selkeitä.

Vaikutukset tuomioistuimiin

Käräjäoikeus arvioi, ettei ehdotetulla uudella kriminalisoinnilla olisi ainakaan alkuvaiheessa merkittävää vaikutusta tuomioistuinten kokonaisasiamääriin. Yksittäiset asiat voivat kuitenkin olla näytöllisesti vaativia. Erityisesti tekijän tietoisuutta ihmiskaupan kohteena olevan henkilön asemasta koskeva tunnusmerkistötekijä voi edellyttää yksityiskohtaista näyttöä ja näytön kokonaisarviointia. Ihmiskauppaan liittyvät rikosasiat voivat myös muutoin olla laajoja ja sisältää useita asianomistajia, syytettyjä ja syytekohtia.

Asianomistajan esitutkintakertomuksen tallentamista ja tallenteen käyttämistä koskevilla muutoksilla voidaan osaltaan sujuvoittaa rikosprosessia. Tallenteen käyttäminen voi vähentää tilanteita, joissa asianomistajan henkilökohtainen kuuleminen oikeudenkäynnissä edellyttää erityisiä järjestelyjä tai joissa asianomistajan poissaolo vaikeuttaa asian käsittelyä. Muutoksilla voi siten olla merkitystä myös istuntojen peruuntumisten ja siirtämisten vähentämisessä. Käytännön kannalta merkitystä voi olla erityisesti tilanteissa, joissa asianomistaja oleskelee ulkomailla tai hänen henkilökohtainen kuulemisensa on muutoin vaikeasti järjestettävissä.

Lopuksi

Helsingin käräjäoikeus pitää hallituksen esityksen tavoitteita ja ehdotettuja muutoksia lähtökohtaisesti perusteltuina.

Käräjäoikeus pitää myönteisenä sitä, että työryhmän mietinnöstä annetussa lausuntopalautteessa esiin nousseita keskeisiä kysymyksiä on otettu jatkovalmistelussa huomioon. Erityisesti ehdotetun uuden rikoksen tahallisuusvaatimusta on täsmennetty, säännöksen suhdetta muihin rikossäännöksiin on selvennetty ja rikosoikeudellista täsmällisyysvaatimusta koskevia perusteluja on täydennetty.

Käräjäoikeus pitää tärkeänä, että säännöskohtaiset perustelut antavat myös jatkossa riittävän konkreettiset lähtökohdat erityisesti tekijän tietoisuutta ja uusien sekä voimassa olevien rikossäännösten välistä suhdetta koskevien kysymysten arviointiin.

Asiantuntijalausunnon on laatinut käräjätuomari Petteri Plosila

Helsingin käräjäoikeus

Sirpa Pakkala
Laamanni

Jakelu Lakivaliokunta

Tiedoksi käräjätuomari Petteri Plosila

Digitaalinen PDF-allekirjoitus / Digital PDF-signatur
Sirpa Pakkala
Laamanni
Helsingin käräjäoikeus
sirpa.pakkala@oikeus.fi
Asian tunnus / Ärende-ID: HKIKO/4703/2026
Asiakirjan tunnus / Dokument-ID: HKIKO-AK-2026-13310
07.09.2026 08:23:57